

Anita Zūna

Bibliotēka mūsdienu vērtību sistēmā: par Kurzemes bibliotekāru konferenci 2009.gada 2.decembrī Liepājā

2009.gada 2.decembrī Liepājas Centrālā zinātniskā bibliotēka (LCZB) Kurzemes bibliotekāru konferencē "Bibliotēka mūsdienu vērtību sistēmā" kopā ar kolēģiem atzīmēja 232. gadskārtu un parādīja gan liepājniekiem, gan tuvākiem un tālākiem viesiem, ka bibliotēka ir nozīmīga kultūras, tautsaimniecības un izglītības iestāde.

Kurzemes konferences dalībnieki

1777.gadā Liepājas Annas draudzes mācītājs Johans Andreass Grunts (*Johann Andreas Grundt*, 1732–1802) apkārtrakstā aicināja pilsētas iedzīvotājus, grāmatu mīļotājus apvienoties biedrībā un sastādīja nākamās biedrības un bibliotēkas dibināšanas plānu, kura pirmajā pantā teikts: "Lai sekmētu zinātnes un grāmatniecības attīstību, pēc citu civilizētu pilsētu piemēra ar

nelieliem izdevumiem apvienojas labu grāmatu draugi lasīšanas biedrībā." ¹ Bibliotēka (*Stadt- und Lesebibliothek*) tika nodibināta 1777.gada Mārtiņnedēļas trešdienā, 13.novembrī, īpašā sanāsmē, kurā pulcējās 61 grāmatu mīļotājs. Tajā apstiprināja arī bibliotēkas statūtus, kuros tika noteiktas lasītāju tiesības un pienākumi, grāmatu iegādes ievirzes zinātņu nozarēs, ievēlēja bibliotēkas vadība.

Saskaņā ar dibināšanas sapulces lēmumu, ik gadu Mārtiņnedēļas trešdienā biedrības locekļi sanāca uz pārskata sapulcēm, lai noklausītos bibliotekāra pārskatu par gada laikā paveikto darbu un noteiktu turpmākos uzdevumus.

Pirmo biedrības biedru un lasītāju vidū bija vairāki prominenti rātskungi, mācītāji, gīlžu vecākie, tirgotāji, advokāti, rakstveži, grāmatu iesējēji, kā arī citu profesiju pārstāvji.

Tika lemts, ka bibliotēka nepiederēs vienai personai, bet būs sabiedriska īpašums, kas uz visiem laikiem tiek nodots Liepājas pilsētai.

Bibliotēka atradusies gan Rātsnamā Lielajā ielā 21 (ēka sagrauta Otrā pasaules kara laikā 1941.gadā), gan Vakzāles ielā (tagad Rīgas iela) 19, bet kopš 1923.gada septembra tā atrodas Zivju ielā 7.

Bibliotēkas — vērtība

Konferencē piedalījās kolēģi no Liepājas rajona, Saldus, Talsu, Ventspils, Kuldīgas un Tukuma, kā arī Liepājas domes un Kultūras pārvaldes amatpersonas.

Konferenci atklāja LCZB direktore **Ilgā Erba** sakot, ka

bibliotēka saista cilvēkus ar globālajiem informācijas resursiem, ar viņu meklētajām idejām un radošajiem darbiem. Bibliotēka dara pieejamu visos saziņas līdzekļos rodāmo cilvēcisko izpausmju bagātību un kultūras mantojumu.

LCZB direktore konferences dalībniekiem atgādināja, ka bibliotēka vispirms ir ideja un simbols un tikai pēc tam tiesiska realitāte. Bibliotēkas attīstība ir viens no svarīgākajiem Liepājas kultūrpoltikas virzieniem. Jo straujāk attīstās pilsēta, jo straujāk jāattīstās bibliotēkai.

Laika gaitā bibliotēka kļuvusi nozīmīga sociāla un kultūras institūcija. Grūti iedomāties cilvēci bez bibliotēkām un dzīvi bez grāmatām. Bibliotēkai un bibliotekāram, tāpat kā pirmajam skolotājam, vajadzētu ieņemt svarīgu vietu katra cilvēka dzīvē. Ikvienas valsts kultūra sākas no skolas un bibliotēkas, kas ir nācījas kultūras glabātāja, zināšanu templis. Bibliotēka ir kā pavards, un, ja bibliotekāram izdodas uzturēt šajā pavadā uguni, tad viņš spēj pildīt savu misiju un nācija nav nolemta aizmirstībai.

Sveicot Kurzemes konferences dalībniekus, I.Erba teica — vērtības ir ne tikai tās, kas par tādām atzītas vēstures gaitā, tās rodas arī mūsdienās.

Jēdzieniem "kultūra" un "nacionāla valsts" vajadzētu būt pašsaprotamiem, pietiekami skaidriem un

piepildītiem ar saturu — uzsvēra Nacionālās kultūras padomes priekšsēdētāja, laikraksta "Diena" ilggadējā redaktore **Sarmīte Ēlerte** priekšlasījumā "Pašreizējās sabiedrības vērtības un kultūras piedāvājums Latvijas mainīgajā situācijā".

Latviešu situācija ir atšķirīga no citām nācijām, kas 19.gadsimtā un pat agrāk kļuva skaidrībā par pamatvērtībām, vienojās par to, kas ir nepieciešams, lai veidotu valsts politiku. Latvijā šāda vienošanās nav notikusi.

Atmodas laikā radošā inteliģence bija tas cietoksnis, kurā nostiprinājās latviešu nācija. Tagad, pēc daudziem neatkarībā pavadītajiem gadiem Latvija pamo-

Nacionālās kultūras padomes priekšsēdētāja S.Ēlerte: bibliotēkas ir tramplīns lēcienam modernajā realitātē

dusies jaunā realitātē: cilvēki atstāj valsti, atskatoties uz to naidā, lai vieglāk aizcirstu durvis, un, esot ārzemēs, kaunas, ja jautā — kā klājas Latvijā.

Padziļinoties ekonomiskajai krīzei, aizvien agresīvāk tiek uzdoti jautājumi, vai valstij jāatbalsta dīvainu dzeju rakstoši dzejnieki, mākslinieki, kas glezno ķēpājumus, komponisti, kas sacer nesaprotamu mūziku, vai ceļama milzīga stikla ēka Daugavmalā? Jo mazāk naudas, jo lielāka agresivitāte. Valsts aparāta domāšanu raksturo fakts, ka valsts funkciju vērtējumā politiķi kultūru novērtēja kā vismazsvarīgāko.

Pasaules ekonomiskajai krīzei nav pretspēka. Vienīgi nacionāla valsts var likt pretī savu risinājumu un ietekmi. Nacionāla valsts ir etniski iekļaujoša, tā apvieno visu tautību iedzīvotājus. Latvijas sabiedrība šobrīd vairāk skan kā izlīdzinošs, nevis vienojošs termins.

Kultūra ir kā sarežģīta ekosistēma, kurā ir vieta gan Dziesmu svētkiem, gan tautastērpa brunčiem, gan dažam nesaprotamai dzejai un mūzikai. Un šis lielais un svarīgais kopums tulko latvisko identitāti tēlos, valodā un krāsās. Latviskā kultūrtelpa nav monoetniska, tā bagātinājusies ar citu tautu kultūras pieredzi, to papildina unikāli, latviskajā domāšanā radīti darbi.

S.Ēlerte uzsvēra, ka bibliotēkas pašlaik ir būtisks atbalsta punkts, tramplīns lēcienam modernajā realitātē, jo tieši bibliotēkas savieno sakrāto mantojumu ar 21.gadsimta informāciju. **Nevaram paredzēt, kādas zināšanas būs nepieciešamas mūsu bērniem, tomēr varam iemācīt viņiem atrast un izmantot sev nepieciešamo informāciju šajā mainīgajā pasaulē. Tieši šī prasme būs izšķiroša nāciju dzīvotspējā, kas palīdzēs labāk "noturēties uz ūdens". Izglītība, kultūra un valsts politika būs šīs "peldētprasmes" pamatā.**

Latvijas Nacionālās bibliotēkas direktors **Andris Vilks** priekšlasījumā "Bibliotēku tautsaimnieciskā nozīme" uzsvēra, ka bibliotēka ir pievienotā vērtība tautsaimniecībā, kura līdz šim Latvijā nav aprēķināta. Līdz šim nav skaidrības par bibliotēkas pakalpojuma tirgus cenu, tomēr nepārprotami bibliotēka ir svarīgs starposms, lai bezdarbnieki atgrieztos darba tirgū. Bibliotēka ar savu ēku, infrastruktūru un pakalpojumiem ir kā enkurs, ap kuru attīstās mazais bizness, izvietojot savus pakalpojumus tuvu bibliotēkai. Visprecīzāk nosakāmo tautsaimniecisko efektu dod tie lasītāji, kas bibliotēku izmanto informācijas iegūšanai. Šobrīd svarīgi, lai bibliotēkas turpinātu veidot krājumu, kas kalpo izglītībai.

A.Vilks akcentēja bibliotēku kā patriotisma centru, kura tautsaimniecisko nozīmi nav iespējams pārvērtēt un par kura attīstību jā rūpējas sabiedrībai kopumā un katrai pašvaldībai atsevišķi. Īpaša uzmanība šobrīd Latvijā būtu jāpievērš bibliotēku kā neierobežotas informācijas pieejas centru tālāktīstībai.

Bibliotēku tautsaimnieciskās efektivitātes vērtēšanai līdz šim pievērsušies bibliotēku zinātnes un ekonomikas pētnieki ārzemēs, bet Latvijā šis jautājums ir ļoti maz pētīts. Taču tas ir vitāli svarīgs, lai gan valdībai, gan pašvaldībām argumentētu piešķirt bibliotēkām lielāku finansējumu attīstībai.

Latvijas Bibliotekāru biedrības priekšsēdētājas **Silvija Tretjakova** priekšlasījumā "Sistemātiskuma pieeja bibliotēku attīstībai" uzsvēra, ka pagastu, pilsētu, novadu, reģionu bibliotēkas ir vienota sistēma, lai ikvienam iedzīvotājam nodrošinātu neierobežotu pieeju informācijai. Svarīga ir bibliotēku savstarpējā un citu informācijas sniedzēju partnerība, lai nodrošinātu maksimālu krājuma apgrozījumu un ekonomisku finanšu līdzekļu izlietojumu krājuma attīstībā.

S.Tretjakova aicināja bibliotēkas neatteikties arī no dažādu pasākumu organizēšanas, veidojot pasākumu piedāvājumu skolām un citām izglītības iestādēm, kas veicinātu lasītpraksi un informācijpratību, kā arī sniegtu psiholoģisku atbalstu bērniem un jauniešiem. Pieaugušie organizējas paši!

S.Tretjakova vairākkārt uzsvēra, ka krīze un finansējuma samazinājums ir iespēja palūkoties uz saviem spēkiem, ko paši varam izdarīt, kāda ir tuvāko un tālāko kolēģu pieredze, ko no tās var pielāgot savām vajadzībām.

Konferences pirmās daļas izskaņā Kuldīgas galvenās bibliotēkas direktore **Laima Mirdza Ostele** uzrunā "Stipras korporatīvās saites — bibliotēku attīstībai atzinīgi novērtēja LCZB ideju attīstīt un stiprināt Kurzemes bibliotekāru sadarbību. Viņa rosināja dažādu bibliotekārā darba virzienu speciālistiem tikties un pārrunāt aktualitātes, negaidot nākamo konferenci.

Voldemāra Caunes balva "Gada bibliotekārs darbā ar bērniem un jauniešiem"

Lai arī uz konferenci Kurzemes bibliotekārus liepājnieki aicināja pirmo reizi, jau trešo gadu LCZB pasniedza Voldemāra Caunes balvu "Gada bibliotekārs darbā ar bērniem un jauniešiem". Tās mērķis ir paust atzinību bibliotekāriem, kas vispārliciecinātāk, aktīvāk un

sekmīgāk veicina jaunās paaudzes iesaistīšanu bibliotēku pakalpojumu izmantošanā, motivējot bērnus un jauniešus vairāk lasīt, mācīties un attīstīt savas radošās spējas.

Savulaik, 1919.gadā bibliotekārs, bibliogrāfs un žurnālists Voldemārs Caune (1890–1944), būdams Liepājas pilsētas bibliotēkas pārzinis, atsevišķās telpās atvēra pirmo bērnu nodaļu Latvijā. 1947.gadā tā pārtapa par patstāvīgu Liepājas bērnu bibliotēku. Tagad tā ir LCZB filiāle "Vecliepājas Rūķis".

Pirmo reizi V.Caunes balvu pasniedza 2007.gadā, atzīmējot LCZB dibināšanas 230.gadadienu. Balvu saņēma bērnu bibliotēkas "Vecliepājas Rūķis" bibliotekāres **Inga Jurgeviča, Sandra Dumpniece, Indra Beķere un Denise Braša** par neatlaidību un mērķtiecību bērnu lasīšanas veicināšanā un pozitīvu attieksmi pret darbu.

2008.gadā žūrijas komisija izvēlējās divas laureātes. Par radošumu darbā ar bērniem un jauniešiem un bibliotekārā darba formu pilnveidošanu balvu ieguva Aizkraukles pilsētas bibliotēkas Bērnu nodaļas galvenā bibliotekāre **Tatjana Rjzanova**. Godalgu saņēma arī Rīgas Centrālās bibliotēkas grāmatu izsniegšanas punkta vadītāja Bērnu klīniskajā universitātes slimnīcā **Ilze Marga** — par bērniem draudzīgas vides radīšanu bibliotēkā, laipnu apkalpošanu un sekmīgu sadarbību ar vecākiem un slimnīcas personālu.

Izvērtējot 12 konkursa pieteikumus 2009.gada balvai, žūrijas komisija jau otro reizi izvēlējās divas V.Caunes balvas laureātes. Preiļu galvenās bibliotēkas Bērnu nodaļas vadītāja **Vilhelmīne Jakimova** balvu ieguva par iniciatīvas atraisīšanu bērnos un oriģināliem jauninājumiem bērnu lasīšanas veicināšanai, sekmīgu

sadarbību ar skolām un interešu izglītības centriem, savukārt Pļaviņu novada bērnu bibliotēkas vadītāja **Gunta Grandāne** — par sekmīgu finansējuma piesaisti un inovācijām bibliotēkas darbā, sekmīgu bibliotēkas popularizēšanu novadā un metodisko palīdzību kolēģiem darbā ar bērniem un jauniešiem.

Balvas pasniedza žūrijas komisijas locekļi: Ilga Erba, Andris Vilks, Silvija Tretjakova, kā arī Liepājas Kultūras pārvaldes vadītājas vietnieks Juris Jirgens. Viņš pateicās visiem konkursa dalībniekiem par lielo ieguldījumu bērnu un jauniešu lasīšanas veicināšanā, kā arī citiem bibliotekāriem, kas novērtēja savus kolēģus un ieteica viņus konkursam.

Uz Liepāju sveikt kolēģes un kopā ar laureātēm priecāties par neatlaidīgā darbā un mīlestībā pret bērniem nopelnīto V.Caunes balvu bija ieradusās kolēģes gan no Preiļiem, gan Pļaviņām. Laureātēm viņas veltīja atzinīgus vārdus — izdomas bagātas, asprātīgas, smaidīgas, gudras, atsaucīgas un zinātkāras, miļas pret bērniem un laipnas pret kolēģiem.

Lai padziļinātu bibliotekāru un lasītāju zināšanas par V.Cauni — vienu no nozīmīgākajām personībām Latvijas bibliotēku zinātnē un bibliogrāfijā —, filiālbibliotēkas "Varavīksne" bibliotekāre **Aija Jansone** bija saga-

**LCZB filiālbibliotēkas
"Varavīksne"
bibliotekāre
A.Jansone stāsta par
V. Cauni**

V. Caunes balvas laureāte G. Grandāne ar apsveicējiem un atbalstītājiem no Pļaviņu novada (Fonā: A.Pelns kolāžu izstāde "Tā un šitā...")

V. Caunes balvas laureāte V. Jakimova

V. Caunes balvas pasniegšana: (no kreisās) Liepājas Kultūras pārvaldes vadītājas vietnieks J. Jirgens, LNB direktors A. Vilks

tavojuši priekšlasījumu "Bibliotēkas darba entuziasts un kultūras inspirators — Voldemārs Caune".

"Lasītāji jāpieradina pie bibliotēkas jau no bērnības" — ar V.Caunes citātu lekciju iesāka A.Jansone. Viņa uzsvēra, ka mūsdienu skatījumā V.Caune pārsteidz ar savu daudzpusību un profesionālās darbības plašo amplitūdu. Nav gandrīz tādas bibliotekārā vai bibliogrāfiskā darba jomas, kurā viņš nebūtu darbojies un guvis atzīstamus rezultātus. Valsts reģistrējošā, tematiskā un ieteicošā bibliogrāfija, grāmatu komplektēšana, katalogizācija, klasifikācija, bibliotēku vēsture un statistika, bibliotēku tīkla izveide, bērnu bibliotekārā apkalpošana un bibliotekāru izglītība. Jāpiebilst, ka A.Jansones priekšlasījumu LCZB iespiedusi bukletā un tas pieejams ikvienam interesentam.

Māksla bibliotēkai

Gatavojoties Kurzemes bibliotekāru konferencē, LCZB jau otro reizi no 3. līdz 6.novembrim rīkoja **"Plēnēru bibliotēkā"** — neparastu un aizraujošu pasākumu gan māksliniekiem, gan bibliotekāriem, gan lasītājiem. Plēnēra iniciatore bija bibliotēkas māksliniece **Andra Pelna**, kas bibliotēkā sapulcēja Liepājas mākslniekus un mākslas studentus. Trīs dienas viņi portretēja bibliotekārus un apmeklētājus, dažādās autortehnikās iemūžināja bibliotēkas telpas vai zīmēja ilustrācijas grāmatām. Mākslinieku iesniegtos darbus izlika bibliotēkas skatlogos, lai tos redzētu visi liepājnieki, pilsētas viesi un arī Kurzemes bibliotekāru konferences dalībnieki. Plēnēra veikumu vērtēja žūrijas komisija, ko vadī-

LCZB māksliniece A.Pelna, Liepājas galvenā māksliniece A.Ansule un LCZB direktore I.Erba vērtē plēnēra darbus bibliotēkas skatlogos

laikā studente bija veidojusi ilustrācijas Mihaila Bulgakova romānam "Meistars un Margarita".

Konferences laikā bija aplūkojama arī LCZB mākslinieces **Andras Pelnas** optimisma, ironijas un humora caurvītā kolāžu izstāde "Tā un šitā...".

Noslēgumā Kurzemes konferences dalībniekus ar populāru melodiju popūriju sveica Emīla Melngaiļa Liepājas mūzikas vidusskolas akordeonistu ansamblis, bet pēc tam pie viņa glāzes neformālā gaisotnē tika pārrunāti dienas iespaidi un izteikta apņēmība tikties biežāk.

2010.gada Mārtiņdienas nedēļā LCZB atkal gaidīs Kurzemes bibliotekārus Liepājā, lai svinētu savu 233. gadadienu un godinātu 2010.gada V.Caunes balvas laureātus.

LCZB direktore I.Erba sveic mākslnieci, plēnēra godalgotās gleznas "Dārgumu krātuve" autori G.Stavrovsku

Māksliniece K.Erba dizaina priekšmets autortehnikā "Atmiņas kultūras nākotnei"

ja Liepājas galvenā māksliniece **Agita Ansule**.

Par trīs oriģinālākajiem darbiem tika atzīti **Ziedoņa Safronova** foto kolāža "Spiritus Libris" (Grāmatu elpa), **Gintas Stavrovskas** glezna "Dārgumu krātuve" un **Krista Erba** dizaina priekšmets autortehnikā "Atmiņas kultūras nākotnei". Visi godalgotie darbi paliek bibliotēkas īpašumā. Savukārt Liepājas Universitātes studiju programmas "Māksla" studente **Alla Dmitrijeva** ieguva bibliotēkas īpašo balvu — veidot savu personalizēti bibliotēkas skatlogos Liepājas dibināšanas 385. gadadienas laikā — 2010.gada martā. "Plēnēru bibliotēkā"

"Plēnēru bibliotēkā" apbalvotie mākslnieki, atbalstītāji un organizatori

Marlēnas Kapitonovas foto

¹ **Januška, A.** Lappuses no Liepājas pilsētas Centrālās zinātniskās bibliotēkas vēstures (sakarā ar bibliotēkas 200 gadiem). No: *Bibliotēku darbs*. V.Lāča LPSR Valsts bibliotēka ; red. kolēģija: A. Apinis ... [u.c.]. Rīga : Avots, 1984, 76.lpp. Bibliotēku zinātnes aspekti.